

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Yıl / Year : 2021
Cilt / Volume : 5
Sayı / Issue : 15
ss / pp : 431-438

<http://dx.doi.org/pejoss.2155>
Araştırma Makalesi / Research Article
Makale Geliş / Received : 26.07.2021
Yayınlama / Published : 31.08.2021

Dr. Öğr. Üyesi Meltem HAYTOĞLU
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler A.B.D.
meltem_amber@hotmail.com

Sait MANTAR
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Göç Araştırmaları A.B.D. Yüksek Lisans Öğrencisi
sait.mantar@gmail.com

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇMENLERE YÖNELİK POLİTİKALARININ GELİŞİMİ¹

Özet

Göç, ülke sınırları dahilinde veya ülke dışında başka bir yere uzun ya da kısa süreli bir yer değiştirme eylemidir. Bu eylemi harekete geçiren unsur dönemler içinde değişiklik gösterse de 1945 yılından bugüne bakıldığında ulaşılmak istenilen hedef ülkelerin coğrafyasında pek bir değişiklik olmamıştır. Avrupa Birliği ülkeleri, dünya genelinde yaşanan yer değiştirme hareketlerinde hedef ülke olarak başı çekmektedir. Bu durumun en önemli sebebi, üye ülkelerin pek çoğunun hem sosyal hem de ekonomik alandaki gelişmişlikleridir. Göçün AB ülkeleri üzerinde yarattığı belki de en önemli etki (tek neden olmasa da), süreç içinde ülkelerin karşılaştıkları sorunların çözümünde de ortak bir paydada buluşulma çabalarına yol açmış olmasıdır. Kısaca, AB göç sorunları sebebiyle ortak politikalar oluşturma yönünde düzenlemelere gitmiştir.

Bu çalışmada İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte günümüze kadar gelen zaman içerisinde Avrupa Birliği göçmen politikalarının hangi aşamalardan geçtiği ele alınacaktır. 2010 yılının sonlarından itibaren dünya çapında yaşanan kitlesel göç AB güvenlik politikalarının değişmesine ve dönüşmesine sebep olmuştur. Güvenlik algısı ve ekonomi temelli oluşan yabancı düşmanlığı AB'nin düzensiz göçe karşı her geçen gün daha fazla sert önlemler almasına neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Göç, Göçmen, Sığınma, Göç Politikası.

THE DEVELOPMENT OF EU'S POLICY FOR IMMIGRANTS

Abstract

Immigration is an act of long or short-term relocation within or outside the country's borders to another place. Although the factor that motivated this action changed over time, there has not been much change in the geography of the target countries, from 1945 to today. European Union countries take the lead as the target country in the displacement movements around the world. The most important reason for this situation is the development of most of the member countries in both social and economic fields. Perhaps the most important (though not the only reason) effect of migration on EU countries is that it has led to efforts to find a common ground in solving the problems faced by countries in the process. In short, The EU has made arrangements to create common policies due to migration problems.

In this study, it will be discussed which stages of the European Union immigration policies have passed from the end of the Second World War to the present day. Mass migration around the World since the end of 2010 has led to the change and transformation of EU security policies. The perception of security and xenophobia based on the economy cause the EU to take more and more drastic measures against irregular migration.

Keywords: European Union, Immigration, Immigrant, Asylum, Immigration Policy.

¹ Bu çalışma "18-20 Ekim 2019" tarihleri arasında Hatay'da düzenlenen Akdeniz 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan "AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇMENLERE YÖNELİK YAKLAŞIM VE POLİTİKALARINA GENEL BİR BAKIŞ" eserinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

1. GİRİŞ

Göç, en genel anlamda insanların hareketliliği olarak tanımlanabilir ve birtakım genel özelliklere sahiptir. Sadece göçmeni etkileyen bir süreç olmakla kalmayıp aynı zamanda hem kaynak hem de varış ülkesinde önemli sosyal ekonomik ve siyasi etkilere neden olmaktadır. Çok fazla tanımı olan göç, aslında üç ayaklı bir sütunun üzerinde yükselmektedir. Göç olgusu, ekonomik, siyasi ve sosyal neden ve sonuçlarla örülü olan çıkış yerinde bir çözüm gibi başlayıp, ulaştığı noktada genelde sorunlara yol açan bir adımdır. Genelde zoraki sebeplerden bazen de isteğe bağlı çıkarılan bir yoldur.

Kişinin yaşadığı ülkeden ayrılmaya karar vermesine neden olan parametrelerden, göçün hukuki çerçevesine ve göç edilen ülkenin kişiye verdiği hukuki statüye kadar olan farklı süreçlerin bir nevi toplamıdır. Göçün ilk aşaması olan, göçü ortaya çıkan nedenlere bakıldığında iki gruba ayrıldığı görülmektedir. Birincisi, genellikle büyük ekonomik krizler ya da hayati tehlikenin varlığı sonucunda yaşanan zorunlu göçtür. Zorunlu göçe yol açabilecek durumlar arasında nükleer felaketler, iç savaşlar, çatışmalar, gıda veya temiz su temin etmenin imkânsızlığı gösterilebilmektedir (IOM, 2009). İkinci durumda ise daha kişisel nedenlerden ötürü bireyler iradi olarak göç kararı alabilmektedirler. Bunun sebeplerini genellikle ekonomik, kültürel veya siyasi faktörler oluşturmaktadır.

Göç yeni bir yolculuk, yeni bir yaşamın başlangıcıdır. Daha iyi bir gelecek hayali göç etmenin en önemli motivasyonudur. Bu hayal bazıları için gerçekleşse de, belki de çoğu için kötü olan bir sonun başlangıcı mahiyetindedir. Diğer taraftan, göç olgusu, bireyleri etkilediği gibi toplumları da etkilemektedir, zira tarih boyunca pek çok uygarlık gelen göçler sonucunda değişikliğe uğramış ve sentezlenerek farklı kültürel ve siyasi yapılar ortaya çıkarmışlardır. (Yılmaz, 2020; 35; Deniz, 2009:5). Göç, terk edilen yerleşim alanının toplumsal yapısını etkilemekle beraber, göçle gidilen yerleşim alanının sosyo-ekonomik ve siyasi yapısını etkilemektedir (Yılmaz, vd., 2020: 285).

Göç yasal boyutuyla ele alındığında ise düzenli ve düzensiz göç olarak sınıflandırılmaktadır. Göç hukuki çerçeve içerisinde gerçekleştiriliyorsa düzenli veya yasal göç; yasal kanallar ihlal edilerek gerçekleştiriliyorsa düzensiz veya yasadışı göç olarak adlandırılmaktadır (Sirkeci, Yaylacı, 2019: 18). İkişer isimle de anılabilen bu iki kavramın ayrıştığı nokta temelde göç eden kişinin kendi ülkesinden ayrılırken ve yeni ülkeden ayrılma zamanı geldiğinde yasal yolları takip edip etmemesiyle ilgilidir.

Yasadışı göç ve göçmen olgusu güvenlik konusuyla yakından ilgilidir. İkisinin arasındaki ilişki üç boyutta ortaya çıkmaktadır. İlki, insan hakları ihlalleri, iç savaş ve çatışmalar yaşanan bölgedeki güvenlik riskinin göçe neden olmasıdır. Çatışmaların neden olduğu güvensizlik algısı karşısında bireyler göç etmeyi bir çözüm yolu olarak değerlendirmektedirler. Bu duruma bir de daha önceden yaşanmış göç deneyimleri de eklenirse, göç önemli bir kaçış stratejisi olarak görülebilmektedir. Bir diğer göç ve güvenlik boyutu, yaşanan kaos ortamının kontrol altına alınamaması ve güvenliğin sağlanamaması sonucunda yaşanan göçlerdir. Üçüncü boyut ise göç alan ülkede oluşacak yabancı düşmanlığı ve bunun göçmenlere karşı şiddet yoluyla vücut bulmasıdır (Birdişi, 2012: 181).

Yasal olmayan düzensiz göç, en önemli küresel problemlerden biridir. Avrupa Birliği'nin ortak politikalarının en zorlayıcı bileşeni olarak kabul edilmektedir. AB üye ülkelerinin göç konusunda daha kapsamlı bir tutum sergilemek için çalışmaya başlamaları 1997 yılından imzalanan Amsterdam Anlaşması'yla resmi bir belge haline gelmiştir. Ancak Amsterdam Anlaşması'ndan 13 yıl sonra Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dan gelen düzensiz göçler Avrupa Birliği kapısında dayanınca bu durumun önüne geçebilmek amacıyla göçmen/mülteci kabul koşullarının yapısını düzenlemek ve hukuki önlemler geliştirmek için somut birtakım adımlar atmak durumunda kalmışlardır (Coşkun, 2015: 46). Düzensiz göçe karşı Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında sınır ülkeleri olan Yunanistan, İtalya, Macaristan ve Bulgaristan gibi ülkelerin göçmenlere yönelik sert tutumları ise hafızalardan silinemez görüntüler bırakmıştır. Ayrıca AB'nin sınır hattını oluşturan üye ülkeler yasal olmayan kitlesel göçe karşı alınacak tedbirlerin kendi ulusal egemenlikleri kapsamında olması gerektiğini iddia etmektedirler. Bu istek, AB'nin üzerinde uzun zamandır uğraştığı ortak göç politikalarının çıkmaza girmesi ve AB'nin ulus üstü yetki alanına meydan okunması anlamına gelmektedir (Kanat ve Aytaç; 2018).

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ POLİTİKALARI

Bu başlık altında İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden günümüze kadar olan süreç içerisinde Avrupa Birliği'nin farklı dönemlerde uyguladığı politikalar ve üye ülkeler arasında imzalanan anlaşmalar ele alınmıştır.

2.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte o döneme kadar güç merkezi olarak varlığını sürdüren Avrupa, verdiği ağır kayıpların yaralarını sarmak için çalışmaya başlamıştır. Savaştan büyük bir darbe alarak çıkan Almanya başta olmak üzere AB ülkeleri, sanayisini geliştirirken ülkelerindeki nüfus azlığı karşısında işgücü talebini karşılamak için göçmen işçi alımı konusunda önemli adımlar atmıştır. 1960'lı yıllar boyunca devam eden konuk işçi alımı İtalya, İspanya, Yunanistan ve Türkiye'den gelen göçmenlerle gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda Avrupa Birliği gerek ekonomik gerekse de sosyal alanda büyük bir değişim yaşamıştır. 1960lardaki göçmen işçi alımı tamamen Avrupa'nın çıkarları doğrultusunda göçmenlerin ülkelere kabul edildiği bir dönemdir.

Diğer taraftan, 1950-1980 arası dönemde AB mülteci ve sığınmacı tanımlarının yapıldığı ve haklarının belirlendiği birtakım sözleşme ve anlaşmalar gerçekleştirmiştir. 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve onun tamamlayıcısı olan 31 Ocak 1967 tarihli New York Protokolü mülteci ve sığınmacıların tanımını ve haklarının neler olduğunun tanımı yapmaktadır. AB de bu sözleşmenin taraflarından biri olduğu için üye ülkeler açısından bağlayıcılığı olan ilk metin olarak kabul edilmektedir. Sözleşmede altı çizilen önemle üstünde durulan asıl nokta mültecilerin geri gönderilmemesi konusudur. Cenevre Sözleşmesi'nin yanı sıra Avrupa Birliği'nin kendi bünyesinde de göç meselesine bağlayıcılık kazandıran önemli bir anlaşma vardır. Bu anlaşma 1985 yılında imzalanan Schengen Anlaşması'dır (Akdoğan, 2018: 52-53).

2.2. 1973 Petrol Krizi ve Ekonomik Kriz Dönemi

Dünya tarihi, ekonomik kriz ve işsizlik dönemlerinden ilk sorumlu tutulanların göçmenler olduğu olaylarla doludur. 1973 yılında yaşanan Petrol Krizi ve hemen akabindeki ekonomik krizden de sorumlu tutulanlar göçmenler olmuşlardır. Göçmenler işsizliğin en önemli sebebi olarak görülmüşlerdir. Önemli bir dönüm noktası olan 1973 Petrol Krizi, Avrupa Birliği ülkelerini göç ve sığınma politikaları konusunda yeni adımlar atmaya zorlamıştır.

Göç konusu, iç güvenlik alanını oluşturmaktadır, dolayısıyla Avrupa Birliği sınırları içerisinde bulunan tüm ülkeleri ilgilendirmektedir. Bu doğrultuda alınan kararlardan ilki 1975 Roma Zirvesi'nde alınmıştır. Zirve'nin önemi Trevi Grubu adıyla Avrupa Birliği üye ülkelerinin İçişleri ve Adalet Bakanlıkları arasında bir nevi işbirliği oluşturulmasıdır. Bu grup kurulduktan bir sene sonra faaliyete geçmiş, Avrupa Birliği'nin iç işlerini oluşturan başta terörizm ve uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere, sivil havacılık güvenliği, nükleer güvenlik ve göç gibi alanlarda görevlendirilmiştir (Güleç, 2015: 84-85). Trevi Grubu 1990 yılında yapılan Dublin Zirvesi'nde bir eylem programı yayınlamışlardır. Bu programa göre, güvenliğin sağlanması için bir takım öncelikler belirlenmiştir. Organize suçlar, göçmen kaçakçılığı, terörizm ve uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele edebilmek için personel ve bilgi transferinin artırılmasını, liman, havaalanı, istasyonlar gibi önemli noktalarda görev yapmakta olan polis birimlerinin düzenli aralıklarla toplanmaları gerektiği belirtilmiştir (Akgün, 2011: 82).

Avrupa Birliği fikri sonrasında ortaya çıkan serbest dolaşım hakkının sınırları silik hale getirmesinin ardından 1985 yılında hem sınırlar dahilinde serbest dolaşım hakkının sağlanabilmesi hem de sınır güvenliğinin tesisi için AB'nin iki lokomotif ülkesi olan Fransa ve Almanya'nın öncülüğünde birtakım girişimlerde bulunulmuştur. Böylece, Fransa ve Almanya'nın yanı sıra Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'nın da başını çektiği AB üye ülkeleri 1985 yılında Schengen Anlaşması imzalanmıştır.

1985'te imzalanan Schengen Anlaşması 1995 yılında yürürlüğe girmiş böylece üye ülkeler arasında sınırlar silinmiş ve tüm birliği kapsayan tek bir sınır olması kararlaştırılmıştır. Artık Birlik sınırları içerisinde her AB vatandaşı vizesi olmadan rahatlıkla dolaşabilmektedir ancak üçüncü ülke vatandaşlarının AB sınırları içindeki herhangi bir ülkeye göçü durumunda nasıl davranılması gerektiği konusunda bir görüş birliğine varılamamıştır. Bu nedenle AB çift yönlü bir yaklaşım sergilemektedir.

Hem Maastricht hem de Schengen düzenlemeleri üye ülkeler arasında özgürce dolaşımı arttırmaya yönelik uygulamalar içermektedir (Convey, Kupiszewski, 1995: 941-942).

Bu yeni durum, başka bir sınır güvenliğini gerekli kılmıştır. 1992 yılında Avrupa Birliği'nin kurucu anlaşması olan Maastricht Anlaşması, 1997 yılında ise Amsterdam Anlaşması imzalanarak AB nezdinde göç konusu önemini arttırmaya devam etmiştir. Bu tarihten itibaren, Avrupa Birliği'nin üye olmayan ülkelerle sınırını birliğin sınırlarında yer alan üye ülkeler teşkil etmektedir. Kendi içinde sınırları olmayan birliğin dışarıdan gelebilecek göçlere karşı sağlam sınırları olması için 1997'de Amsterdam Anlaşmasıyla Avrupa Ortak Sığınma Sistemi'nin (The Common European Asylum System) temelleri atılmıştır (Kanat, Aytaç, 2018:61). 1997 yılından itibaren üye ülkeler kendi ulusal politikaları bağlamında yer verdikleri göç meselesini ulus üstü bir alana taşımışlardır. Göç konusu AB'yi oluşturan üç ana sütundan biri olan Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği sütunu altına alınarak Özgürlük, Güvenlik ve Adalet başlığı altında yer bulmuştur (Amsterdam Anlaşması, 1997, Madde 73(i)).

1998 yılında imzalanan Viyana Zirvesi'nde de göçle ilgili önemli kararlar alınmıştır. Günümüzde çokça tartışılan AB göç politikalarındaki özgürlük, güvenlik, adalet denklemi, bu zirvede alınan ortak politika kararlarının bir sonucudur. Viyana Zirvesi'nde alınan kararlara göre, yasa dışı/düzensiz göçle mücadele edebilmek için göç kaynağı ülkeler ve transit ülkeler arasında işbirliğine gidilmesi gerekliliği ve Avrupa Birliği ülkelerinden yasa dışı göçmenlerin geri gönderilmeleri amacıyla AB bünyesinde ortak politikalar geliştirilmesi öngörülmüştür (Akçadağ, 2012: 16).

2005 yılına gelindiğinde Kuzey Afrika göç yolunun tehlike arz etmesi ve oradan gelebilecek düzensiz göç dalgalarıyla baş edebilmek için çift taraflı çıkar esasına dayalı "göç için diyalog, mobilite ve güvenlik" konularında ortaklık politikaları oluşturulmuştur. Bir süre sonra AB sınır güvenliğini pekiştirmek amacıyla Global Approach to Migration and Mobility (GAMM) isimli merkez kurulmuştur (Carrera, Parkins ve Hertog, 2013:3-5).

2007 yılında AB'nin kuruluşunun son aşamasında Lizbon Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmayla Avrupa Ortak Sığınma sistemi oluşturulması hedeflenmiş; iltica ve göç politikası daha yüksek bir standarda getirilmiştir (Çakran ve Eren, 2017: 14).

2.3. Arap Baharı Dönemi

2000li yıllara gelene kadar oluşturulmaya çalışılan ortak güvenlik politikaları, Tunus'ta aniden başlayan bir isyanla farklı boyutlara taşınmıştır. 2010 yılında Tunus'ta genç bir seyyar satıcının tezgahına el konulmuş ve o da yaşadığı otoriter ve baskıcı düzene karşı kendini yakarak bir karşılık vermiştir. Bu olay kendisinden sonra gelecek çok büyük hareketlerin başlangıç noktasını oluşturmuştur. Tunus'ta başlayan isyan hareketi zaman içinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine yayılmış, dikta rejimlerine karşı halkın isyanı olarak değerlendirildiği ve halkın galip geleceği düşünüldüğü için Arap Baharı² adını almıştır. Çeşitli bölgelerde ortaya çıkan halk isyanları ülke içinde istikrarsızlığa ve iç çatışmalara dönüşmüştür. Sonuçta bu ülkelerde yaşayan milyonlarca insan savaş ve çatışmadan kaçmak için daha istikrarlı ve güvenli bölgelere doğru göç etme isteği duymaya başlamıştır. Daha iyi koşullarda yaşama umudu ve daha da önemlisi canlarını kurtarabilmek için insanlar yaşadıkları toprakları terk etmeye başlamıştır. Böylece kitlelerin diğer ülke sınırlarına dayandığı düzensiz göç hareketleri meydana gelmiştir. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da yaşanan istikrarsızlıkla birlikte Avrupa Birliği, hem kendi iç güvenliği hem de insan güvenliğine ciddi etkileri olan bir göç krizi ile kendini karşı karşıya bulmuştur (Park, 2015: 20).

---

² Demokratik manada bir olumlu adım geleceği düşüncesi nedeni ile Arap Baharı ismi diğer örneklerden hareketle tercih edilmiştir. Ancak bu tanımlama günümüz atmosferinde artık yerleşik bir yanılaşa dönüşmüştür. Nitekim Arap Baharı yerine Arap uyanışı, Arap kışı, Arap halk hareketleri benzeri birçok isim kullanılmaktadır (Eren ve Aydın, 2016: 34).

İsyan Tunus'ta başlasa da savaşın ve kaosun yaşandığı yer Suriye olmuştur. Suriye'deki iç savaşın büyümesiyle birlikte Suriyeli mülteci krizi ortaya çıkmıştır. Viyana Zirvesi'nde alınan karar doğrultusunda düzensiz göçü, sınır kontrolleriyle ve birliğe coğrafi olarak yakın ülkelerle anlaşmalara giderek bertaraf etmeye çalışmışlardır. Bu süreçte milyonlarca göçmenin yükünü transit ülkelere ya da coğrafi olarak yakın ülkelere yükleyen anlaşmalar yapılmıştır.

Bunun yanı sıra, 2004'te Frontex adı altında kurulan Avrupa Birliği üyelerinin sınır ihlallerine yönelik İşbirliği Yönetim Ajansı, 2016 yılında yaşanan düzensiz göç dalgasına karşı AB Sınır ve Kıyı Güvenliği Ajansı olarak yenilenmiş ve etkili bir kurum haline getirilmiştir (Aykaç, Yertüm, 2017: 21).

16 Aralık 2013'te Türkiye'yle 'Geri Kabul Anlaşması' imzalanmıştır. Bu anlaşmanın nihai hedefi AB ülkelerini mülteci krizi konusunda rahatlatmaktır. Anlaşmaya göre, Türkiye Avrupa'ya yapılan düzensiz göçü önlemesi ve Avrupa sınırından geri aldığı her Suriyeli vatandaş karşılığında Türkiye'de geçici koruma altında bulunan bir Suriyeli vatandaş AB üye ülkeleri tarafından kabul edilecektir (Çakran, Eren, 2017: 22). Bunun yanı sıra, Türkiye'ye Avrupa Birliği'nin maddi ve teknik desteğinin yanında "Schengen" vizesi konusunda ya kolaylaştırma ya da muafiyet elde etme sözü verilmiştir. Geri Kabul Anlaşması, kendi sınırları içinde düzensiz göçle mücadele etmek istemeyen Avrupa Birliği'nin bu durumu imzacı devletin sınırları dahilinde çözmeye çalıştığının bir ifadesidir. Sınırlarından içeriye almak istemediği kitlelerle uğraşma görevini transit ülke konumunda olan Türkiye'ye bırakarak düzensiz göçü sınırları dışında tutmaktadır. Bir diğer avantaj da AB kendi sınırlarında aşırıklara karşı bir güvenlik kuşağı oluşturmuş bulunmakta ve anlaşma yaptığı ülkeyi de bir takım konularda (sınır güvenliği, adalet ve iç işleri) reformlar yapmak zorunda bırakmaktadır (Köse, 2014: 16).

3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNİN GÖÇMENLERE OLAN BAKIŞ AÇISI

Birlik ülkeleri içinde mültecilere karşı ötekileştirici söylemin dozu her geçen gün artmıştır. Güvenlik sorunu, terör ve işsizlik konularının göçle bağdaştırılması son yıllarda aşırı sağ partilerin göçmen karşıtlığı söylemlerinin toplumda karşılık bulmasına yol açmaktadır. Ötekileştiren siyaset söylemi Avrupa siyasetinin belirleyicilerinden biri haline gelmiştir. Her ülkede var olan sorunun yapısına göre bu siyaset tarzı her geçen gün daha fazla oy toplamaktadır. Örneğin Fransa'da, işsizlik ve din algısı üzerinden göçmen karşıtlığı ön plana çıkmaktadır. Ülke sınırlarının göçmenlere tamamen kapatılması gerekliliği dahi söylenmektedir. Bir başka Avrupa ülkesi olan Macaristan'da ise göçmen konusu güvenlik ve kimlik çerçevesinde tartışılmaktadır. İki farklı ülkedeki aşırı sağın göçmen karşıtlığının farklı gerekçeler üzerinden şekillendiğini göstermektedir (Aras, Sarıoğlu; 2018).

2021 yılında Suriyeli mültecilerin sayısı dokuz milyona yaklaşmış durumdadır. Bu rakam bazında dört milyona yakın mülteci Türkiye'de yer alırken, üç milyon mülteci ise Mısır, Irak, Ürdün ve Lübnan'a dağılmış durumdadır. Yani Türkiye, Suriyeli mülteciler konusunda diğer dört devletin üstlendiği sorumluluğunun toplamını tek başına üstlenmiş durumdadır. Mültecilerin amacı, daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak ve istikrarlı bir ortamda hayatlarını sürdürmek için bir şekilde Avrupa Birliği ülkelerine geçiş yapabilmektir. Bu noktada transit ülkeler önemli bir köprü vazifesi görseler de yasal olmayan yollarla AB ülkelerine geçiş yapmak yukarıda bahsi geçen anlaşma ve sözleşmelerden dolayı mülteciler açısından oldukça zorlayıcıdır. 2015 ve 2016 yıllarında AB ülkelerine ulaşmak için hayal kuran pek çok mülteci AB ülkelerinin sert tutumlarına maruz kalmıştır. Göçmen sayısıyla birlikte insan kaçakçılığı da büyük boyutlara ulaşmış ve bu ikisinin birleşimi sonucunda Akdeniz ve Ege Denizi'nde yüzlerce ölüm gerçekleşmiştir. Bunların arasında küresel boyutta hafızalara pek çok trajik ölüm kazanmıştır. Aylan bebeğin Bodrum kıyısına vuran cansız cesedi AB ülkelerini göç konusunda biraz daha duyarlı olmaya davet etmenin ifadelerinden biridir.

2016 yılında İtalya doksan üç mülteciyi törenlerle ülkesine kabul etmiş ve uluslararası kamuoyuna yasadışı göç konusunda önemli bir mesaj vermiştir. Dünya üzerinde düzensiz göç azalmadığı gibi yeni istikrarsızlaşan bölgeler nedeniyle sayıları gün geçtikçe katlanmaktadır. Milyonlarca mülteci yaşamlarına çeşitli risk ve sıkıntılarla devam etmektedirler.

SONUÇ

Göç, çok boyutlu bir politika alanıdır ve hemen hemen tüm kamu politikaları, göç düzeninden etkilenmekte ve bu düzeni etkilemektedirler. Bu bağlamda, göçün olumlu gelişimsel etkilerini teşvik etmek ve olumsuz yan etkilerinden kaçınmak için yüksek düzeyde politika tutarlılığı ve kurumsal tutarlılık gerekmektedir. Avrupa Birliği göç konusundaki hedeflerini iki farklı temel üzerinde kurgulamaktadır. Birlik içinde üye ülke vatandaşlarının serbest dolaşımı fikri ve uygulaması gelişmiş yasal çerçeve içinde gayet net sınırları olan bir durumdur. Diğer tarafta, hukuki ve insan hakları açısından çok daha belirsiz sınırları olan AB dışındaki ülke vatandaşları ile ilgili idare anlayışıdır (Guild, 2002: 25).

2010 yılında Kuzey Afrika’da patlak veren ve Ortadoğu’nun pek çok ülkesinde Arap Baharı olarak adlandırılan sürecin yayılmasıyla birlikte ortaya çıkan büyük göç dalgası, Avrupa Birliği ülkelerini pek çok açıdan büyük sorularla yüz yüze bırakmıştır. Yerinden edilmiş milyonlarca insan, Avrupa Birliği açısından bölgelerine karşı büyük bir tehdit unsurudur. Dolayısıyla düzensiz göçü sadece mülteci ya da sığınmacı kavramlarının içinde değerlendirmemektedir. Hatta düzensiz göçün neden olduğu göç krizi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees-UNHCR) tarafından “İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki en büyük vaka” olarak değerlendirilmiştir (Kılıç, 2017: 86).

Avrupa Birliği düzensiz göçü sınırlarına yapılan bir nevi tehdit olarak yorumlarken, iç politikada aşırı sağ partilerin kurguladıkları kimlik temelli politikaya güç kazandırmaktadır. Her ne kadar mülteciler işsizlik ve terör konularında potansiyel tehdit olarak algılandılar da, bu politika aslında AB’de yaşayan mülteciler açısından hem ekonomik hem de güvenlik temelli bir tehdit yaratılmasına neden olmaktadır. Yabancıyı küçük gören ve dışlayıcı olan etnosentrik politikalar gün geçtikçe kamuoyunda daha çok yandaş toplamakta ve yeni politikaların belirlenmesinde etkili olmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinin bir kısmında seçimleri kazanmak için göçmenler/mültecilerle ilgili söylemler oldukça geniş yer bulmaktadır.

AB’nin düzensiz göçle mücadelesi çözüm odaklı ilerlediği takdirde, kamuoyundaki etnosentrik algı da belli bir oranda yıkılmış olacak ve uzun vadede Birlik üyesi olmayan ülkelerin üzerine yığılan mülteci yükü de azalmış olacaktır. Bunun için ötekileştirmek veya kimlik temelli politikalar inşa etmek yerine nitelikli göçmenlerin yanısıra niteliksiz olanları da belli oranlarda üye ülkelere kabul edilmesi gerekmektedir. İsveç’in başarılı şekilde uyguladığı entegrasyon politikaları diğer AB ülkeleri tarafından da uygulandığı takdirde yaşlı nüfus oranının her geçen gün arttığı ülkelerde iş gücü açığı kapanmış olacaktır. Dolayısıyla, Avrupa Birliği’nin kimlik temelli ötekileştirici politikasından vazgeçmesi, düzensiz göçü başka ülkelere maddi destek sağlayarak üstünden atmaya çalışmak yerine, kapsayıcı, çözüme yönelik sağlıklı göç politikaları yönünde adımlar atması gerekmektedir. Göç konusundaki yükün paylaşılması ileriki dönemlerde ortaya çıkabilecek güvenlik riskini de daha düşük seviyelere çekebilecektir.

Göç konusunda AB üye ülkelerinin yanı sıra göç yolunda olan tüm ülkeler ortak karar almalı, göç politikaları oluşturulurken göç alma ihtimali **olan** tüm bölge ve ülkeler de masaya dahil edilip hem insani hem de ekonomik yük ülkeler arasında paylaşılmalıdır. Zira göç sorunu sadece bir ülkenin veya Avrupa Birliği’nin değil tüm dünyanın hatta insanlığın sorunudur ve herkes için makul çözüm bulmak bir zorunluluktur.

KAYNAKÇA

Akçadağ, E. (2012), “*Yasa Dışı Göç ve Türkiye*”, **Bilgesam Raporu** No:42, İstanbul.

Aras, İ; Sağiroğlu, A. (2018), “*Avrupa Aşırı Sağında Göçmen Karşıtlığı: Fransa ve Macaristan Örnekleri*”, **Mukaddime**, Sayı: 9(Özel Sayı 1), ss. 59– 77.

Aydın, A. (2017), *Avrupa Birliğinin Uluslararası Göç Politikaları Bağlamında Almanya ve Almanya’daki Mülteciler*, **Belgi**, Sayı: 14/2.

Aykaç, M; Yertüm, U. (2016), “Avrupa Birliği Göç Politikalarının Gelişimi: Misafir İşçi Kabulünden Sığınmacı Akınına”, **Sosyal Siyaset Konferansları**, Sayı: 70.

Bilirdişli, F. (2016), **Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Carrera, S, Parkin J And Hertog L (2013), “EU Migration Policy After The Arab Spring: The Pitfalls Of Home Affairs Diplomacy”, **Centre For European Policy Studies**, Şubat 2013.

Coşkun, B. B. (2015), “An Evaluation Of The Eu’s Migration Policies After Arab Spring”, **Moment Journal**, Sayı: 2(1): 41-59.

Çakran, Ş; Eren, V. (2017), “Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:14 Sayı:39

Convey, A., Kupiszewski, M. “Keep Up With Schengen: Migration And Policy In The European Union”, **Center For Migration Studies Of New York**, New York, Vol. 29, No.4, Winter 1995, ss. 939,941,942

Deniz, O. (2009), **Uluslararası Göçler ve Türkiye'ye Yansıması. Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler**, Çantay Kitabevi. İstanbul.

Eren V. Aydın A. (2016), “Türkiye’deki Kentleşme Sürecinde Yeni Bir Durum: Suriyeli Kentliler”, **Çukurova Araştırmaları Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, Yaz 2016, ss. 31-38

European Border And Coast Guard Agency, **Risk Analysis For 2017**, Riskanalysis Unit, Warsaw, Poland, Şubat 2017.

Euronews, (2017), *Avrupa Parlamentosu’ndan Macaristan’a Sert Uyarı*. Erişim Tarihi: (11.04.2019). <http://Tr.Euronews.Com/2017/05/17/Ap-Den-Macaristan-A-Sert-Uyari>

Guild, Elspeth (2002), “The Legal Framework Of Eu Migration, The Political Economy Of Migration in An Integrating Europe”, **Working Paper**, ss.1-42.

Güleç, C. (2015), “Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları”, **Tesam Akademi Dergisi**, C:2, S:2, ss.81-100.

IOM (Uluslararası Göç Örgütü) (2009), **Göç Terimleri Sözlüğü**, Çev. Ed. Bülent Çiçekli. Cenevre: Iom

Kanat, S; Aytaç, M. (2018), “Suriyeli Mülteciler Özelinde Avrupa Birliği Ortak Göç Politikası Ve Birlik İle Üye Devletler Arasında Egemenlik Tartışmaları”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, Sayı: 40/2.

Kılıç, S. (2017), “Mülteci Krizi Bağlamında İsveç’in Göçmen Bütünleşme Politikasının Değerlendirilmesi”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt. 16, No. 2, 85-120.

Köse, M. A. (2014), **Güvensizlik Sarmalında AB Göç Politikalarına Uyum**, Derin Yayınları, İstanbul.

Köse, M. A. (2015), “Geri Kabul Anlaşması ve Vizesiz Avrupa: Türkiye’nin Dış Politika Tercihlerini Anlamak”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, ss. 195–220.

Park, J. (2015), “Europe’s Migration Crisis”, **Council Of Foreign Relations**, New York

Sirkeci, İ., Göktuna Yaylacı, F. (2019), **Küresel Hareketlilik Çağında Göç Kuramları ve Temel Kavramlar**. Filiz Göktuna Yaylacı (Der.) İçinde, “Kuramsal ve Uygulama Boyutları İle Türkiye’de Sığınmacı, Mülteci Ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler” (Sf.15-39) Londra: Transnational Press London

Sputnik Türkiye, (2016), *Macar Kameraman, Göçmenler Kaçmasın Diye ‘Ayağından Geleni’ Yaptı*. Erişim Tarihi: (11.04.2019). <Http://Tr.Sputniknews.Com/Avrupa/20150909/1017634434.Html>

Tharoor, I. (2015), *A Dead Baby Becomes The Most Tragic Symbol Yet of The Mediterranean Refugee Crisis*. Washington Post, Erişim Tarihi: (11.04.2019).

<https://www.washingtonpost.com/News/Worldviews/wp/2015/09/02/A-Dead-Baby-Becomes-The-Most-Tragic-Symbol-Yet-Of-The-Mediterranean-Refugee-Crisis/>

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), **Göç Terimleri Sözlüğü**, *İkinci Baskı*. Ed. Richard Perruchoud İle Jillyanne Redpath. Erişim Tarihi: (11.04.2019).
https://Publications.Iom.Int/System/Files/Pdf/İml31_Turkish_2ndedition.Pdf

Yılmaz, V. (2020), “Suriyeli Göçmenlerin Kentlere Etkilerinin Torbalı Özelinde Değerlendirilmesi”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz ve Yıldız Atmaca), Ekin Yayınevi, ss.35-64.

Yılmaz, V., Efşan, Ç. N., Mecek, M. (2020), “*Suriyeli Göçmenlerin Yaşam Memnuniyetlerinin Malatya İli Özelinde Araştırılması*”, **Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi** (Ed. Vedat Yılmaz ve Yıldız Atmaca), Ekin Yayınevi, ss.285-312.